

PRELOM

Izhaja vsak četrtek
Naročnina letno Din 40.—
polletno Din 20.—Uredništvo in uprava:
Kolodvorska ulica št. 8
v Ljubljani

Pošt. ček. račun št. 10499

Prehodna doba

Padeč Jevtičevega režima in imenovanje vlade dr. Stojadinovića je važen dogodek v jugoslovanskem državnem življenju, pomemben posebno po tem, ker so v novi vladi zastopani voditelji nekaterih starih strank, ki so bili več let izločeni iz javnega političnega delovanja in po tem, da se napoveduje ustanovitev nove politične formacije iz teh strank. Težišče nove vlade je na vsak način v sodelovanju dr. Korošca in dr. Spaha, ki zastopata bivšo SLS in večinsko stranko bosanskih muslimanov. Prisotnost zastopnikov glavnega odbora bivših srbskih radikalov ni toliko dalekosežna, ker imajo radikali več garnitur in so bili zastopani doslej še v vseh vladah razen menda v eni. Pa to je bilo že pred davnimi leti. Važnejša je izjava Ace Stanojevića, da bodo njegovi radikali ustanovili tudi skupno politično formacijo s prijatelji dr. Korošca in dr. Spaha. Morda vstopi v to novo stranko še kaka druga manjša skupina. Da je vlada dr. Stojadinovića voljna sodelovati s petomajsko skupščino, mislimo, da ni baš odločilnega pomena. Važnejše je, da je opozicija, ki se je udeležila skupščinskih volitev pod vodstvom dr. Mačka, ostala izven vlade in da se govori o tem, da bi se iz njenih vrst formirala druga velika politična grupacija. Posebno dalekosežna so tudi izjave, ki jih je dal dr. Maček v Beogradu, v katerih je ugotovil pozitivno državno stališče svojega bloka in da je hrvaško vprašanje čisto notranja zadeva Jugoslavije, katere prosep kot skupne domovine je Hrvatov prav tako pri srcu kakor Srbom in Slovencev. Naj omenimo še čudovito naglico, s katero je izginila komaj začeta Jevtičeva stavba »nove dobe in novih ljudi«, pa smo menda izčrpali značilne momente sedanjega političnega položaja.

Dve poti, še bolje, dva načina sta bila dana zadnja leta, po katerih naj bi se rešile jugoslovanske politične, gospodarske in socialne težave. Ena pot je bila, da se glavna teža prizadevanj položi na ozdravitev gospodarstva, ker je ljudstvo v prvi vrsti lačno, šele potem ima svoje politične bolečine kot Hrvat, kot Slovenec in kot Srb. Če bi se ozdravilo državno in splošno gospodarstvo, bi se avtomatično olajšala tudi druga vprašanja, zlasti notranje-politično, nastopilo bi drugo ozračje in rešitev teh vprašanj bi bila lažja. Ljudstvo pa bi med tem bilo sito. Ta prvi način ni bil nikakoli skrivnost nikomur. Tudi so vse dosedanje vlade o njem govorile, napravile pa niso ničesar. Je bila pač izbirna tistih, ki naj bi se lotili dela, slaba. Povrh tega pa so vse preveč rinili v ospredje politična gesla, ki lahko nasitijo samo tiste, ki so že siti. Stvar bi morali vzeti v roke res novi ljudje, pošteni, objektivni, sposobni. To se ni zgodilo.

Druga, daljša pot je pa tista, da se najprej rešijo notranja politična vprašanja, ki ovirajo složno sožitje Srbov, Hrvatov in Slovencev, pa se potem v boljši atmosferi pristopi k načrtnemu ozdravljenju, obnovi in povzdignju državnega in splošnega gospodarstva. Vsak objektivni domoljub more samo pozdraviti, če se končno že odločijo za en ali drug način in da se neha politika cincanja in operiranja s krilaticami, ob kateri sta širala narod in država. Ker novi ljudje še niso prišli do moči, ker so srednji — po letih in sposobnostih — ljudje docela odpovedali, je logično, da so prišli zopet na površje stari. Na njih leži ogromna zgodovinska odgovornost in v interesu države je želiti, da ne bodo nedorastli svoji nalogi, kot so bili nedorastli srednji in prejšnji. Kdor bo rešil notranja politična vprašanja — pa naj bo kdorkoli — tako, da bodo res zadovoljni, mislimo politično zadovoljni — Hrvat, Srbi in Slovenci kot taki in ves narod države kot celota, ta bo zaslužen za domovino. Pod nobenim

Dva državljana

Zadnja leta smo bili priča mnogim političnim dogodkom, ki so — da se omejimo na našo ožjo domovino — globoko odjeknili med vsemi plastmi našega ljudstva. Ker pa je le-to na splošno konservativno in le nerado ter počasi spreminja stare nazore in prepričanja ter jih nadomešča z novimi, je treba reči, da je v glavnem spremljalo razvoj politike s prirojeno mu čuvstveno navezanostjo na stare ideale. Vendar pa je bilo tu in tam opaziti zelene poganjke meke nove miselnosti. V glavnem bi to miselnost lahko označili s tem, da so mnogi naši ljudje — in reči moramo, da ne štejejo med najslabše — začeli temeljeno dvomiti o tem, ali je ureditev države po trenutno postoječem načinu umestna in pravična. Iz tega dvoma se je v njih kmalu porodila najprej slutnja, potem pa želja po drugačni bolj smotni ureditvi političnega življenja, dokler slednjič v njih ni dozorelo prepričanje, da takó ne more iti naprej, marveč, da so potrebne temeljite reforme. Do tega zaključka so prišli ti misleci iz ljudske srede na temelju opazovanja in zgoščenega doživljanja sodobnih dogodkov. Kmalu so tudi odkrili, v čem tiči glavna krivda za tisti neprijetni politični komat, ki je marsikoga žulil do krvavih ran. Ticala je namreč v pomanjkanju pravičnosti. Pravičnost — o njej so stari Latinci trdili, da je temelj držav — je namreč neko skladno razmerje med posamezniki in med skupinami v državi, pa tudi neko skladno razmerje v razdelitvi dobrin med državljani. To se pravi: ne gre, da bi eden imel bogzna koliko pravic, drugi pa malo ali nič, tudi ne gre, da bi bilo enemu vse položeno takorekoč v zibelko ali pod blazino, dočim drugi nič ne dobi, marveč mu samo jemljejo ali mu celo deró kožo s telesa. Tako smo na primer vsi čutili, da ni bilo skladnega razmerja med narodi Jugoslavije in iz tega je nastalo boleče hrvaško vprašanje. Tudi ni bilo skladnega razmerja med delavcem in podjetnikom, med meščanom in kmetom. Odtod prav tako boleče socialno vprašanje. Primer take nepravičnosti so bile kljub dejansko postoječemu volivnemu zakonu — ki je bil pa očitno krivičen — zadnje volitve, ki radi tega tudi niso mogle dati bivši vladi prave zaslobo in trdnosti.

Pomanjkanje pravičnosti v odnosu poedinca do poedinca in na drugi strani do države in prav tako pomanjkanje pravičnosti v odnosu raznih skupin (narodov, stanov) do drugih skupin in do države, vse to je vzbujalo v dobrih, poštenih in bistrih ljudeh tako pri nas kot široj Jugoslaviji zaskrbljenost in tajno muko ter vedno naraščajoče hotenje po smotni spremembi. — Toda čemu vsa ta skrb, je zabavljaj marsikdo, čemu tem ljudem ves ravs in kavs med politikami ne da pokoja? Jaz, le poglejte me, orjem svojo zemljo ali prodajam svoj porhant, pa se mi zdi, da se svet kljub temu vrti venomer naprej. —

Ni težko razumeti, da je država, v kateri živimo — v prisposodi govorjeno — kakor velika hiša, veliko gospodarstvo, kjer naj bi vsakdo imel sebi primeren kotiček. Kdor živi v tej veliki hiši, in sicer za dolgo dobo let, najbrže za vse življenje, za tega ni brezrazlično, kako je

pogojem pa ne sme ostati pri poskusu, pri besedah. Treba je iti do konca in hiteti je treba. Sicer bo sledilo razočaranje in nesreča bo še večja.

Tepeno, jokajoče gospodarstvo pa še čaka svojih rešiteljev. Po načelih liberalne demokracije ne bo prišla rešitev, kakor tudi ne z diktatorskimi poskusi nesposobnih samozancev, ki nimajo podpore ljudskih množic. Samo v ljudstvu, in sicer pri vseh treh vejah jugoslovan-

ta hiša urejena, ali ljudje žive v kletih kot živina, dočim na prvem nadstropju žare lestenci in pokajo šampanjski zamaški, ali ljudje od zore do mraka vise nad nerodovitim kršem, me da bi pridelali, kolikor je potrebno za v usta, in morajo kljub temu pošteno odmerjati davek, dočim prešerni tujci vzhodnjaške krvi trgujejo na drobno in debelo, ne da bi jih mogle zgrabiti davčne ščipalke. Nitorej brezrazlično, kako bo naša hiša urejena. Zato pravi državljan vedno razmišlja o vsej državi, o smotni ureditvi njene uprave, o pravični razdelitvi bremen, pa tudi o pravični razdelitvi dobrin, nagrad in, če hočete, časti. To zadnje po načelu: čast komur čast.

Ker pa pravemu državljanu vedno živi v srcu skrb za vse boljše in boljše ureditev države, ne more načelno nikdar odkloniti nobenega političnega dejanja, ki gre pošteno in odkrito za tem, da popravi krivice, da ustvari ozračje medsebojnega zaupanja, da zbliža narode med seboj, da izvleče gospodarski voz iz blata ali izpod brega. Ko je stopil na čelo vlade dotedanji zunanji minister Jevtić, je povsod zavladala zadovoljnost, kajti ljudstvo je zaživeló v prepričanju, da bo rešil predvsem hrvaško vprašanje in okreplil gospodarstvo. Toda njegova okolica očitno ni bila dorasla prvi nalogi, dočim se je radi podjetnosti dr. Stojadinovića, tedanjega finančnega ministra in sedanjega predsednika vlade, takoj začutil hladilen vetrič v puščavi našega gospodarstva. — Prav tako se je ob nastopu sedanje vlade vsak pošteno misleči državljan z zaupanjem ozrl k možem, ki jim je bila poverjena vlada. Čuti se blagodejni vpliv medsebojne sprave in dogovora, čuti se tudi, rahlo sicer šele, toda od dne do dne močnejše naraščanje prepričanja, da so sedanji vodniki naše politike zatrdno sklenili, rešiti vsa vprašanja, ki nas duše, rešiti zlasti hrvaško vprašanje, tako da bo naša velika hiša končno pomirjena in da se bo v tem življenju ozračju medsebojnega pomirjenja lahko pristopilo k ozdravljenju našega gospodarstva, kar je bilo doslej kratkotalno nemogoče.

Tako bi bilo po našem mnenju nazarje iskrenega državljana spričo zadnjih dogodkov, čeravno si je bil on morda zamislil ureditev države na nekoliko drugačen način, ki pa bi končno pripeljal k istemu cilju, čeravno po drugih poteh. — Vendar pa se ne glede na zgoraj navedena razveseljiva dejstva pojavljajo v naši politični vsakdanjosti ne sicer zanimivi, vendar značilni slučajni neke zaverovanosti v vse in neozdravljive slepote. Tem ljudem, ki jih lahko imenujemo sektanti po vzorcu nekdanjih verskih sekt ali ločin, ki so se besno pobijale med seboj — velja za glavno načelo misel, da je država možna le pod pogojem, ako imajo v njej oni in samo oni glavno besedo. In kadar oni le-te nimajo, tedaj je država zgubljena, na robu propada in podobno. In kadar oni niso pri krmilu države, so takoj pripravljani — nekdanji prekipevajoči državotvorci! — da nadrobé slučajno vladajoči skupini vse mogoče težkoče pa tudi take, ki bi morda odvalile vogel našemu skupnemu domu, vesoljni

Nadaljevanje na drugi strani spodaj.

Spored II. Evhariističnega kongresa za Jugoslavijo v Ljubljani

Dne 28. junija 1935 (Vidovdan): Dopolodne seja stalnega odbora za Evhariistične kongrese v Jugoslaviji ter verski sestanek častnikarjev.

Popoldne sprejem čudodelne slike Marije Pomagaj z Brezja — ter papeževega legata kardinala Avgusta Hlonda.

Ob 18. uri v stolnici slovesna otvoritev kongresa, katere spored se

ob 20. uri ponovi v vseh ljubljanskih cerkvah.

Ob pol 22. uri uprizoni Narodno gledališče na Kongresnem trgu pasijsko dramo »V času obiskanja«. Ob 21. uri izvaja glasbeno društvo »Ljubljana« v »Unionu« Händlov oratorij »Mesija«.

Dne 29. junija (praznik sv. Petra in Pavla): Ob 7. uri sprevod mladine s sliko Marije Pomagaj z Brezja iz ljubljanske stolnice na Stadion.

Ob 8. uri na Stadionu maša za mladino.

Ob 8. uri po vseh ljubljanskih cerkvah slovesne škofovske maše,

Ob 10. uri v 20 ljubljanskih dvorinah evhariistična zborovanja po stanovih.

Ob 15. uri na Stadionu I. manifestacijsko zborovanje.

Ob 17. uri svečani prenos Najsvetejšega iz cerkve sv. Cirila in Metoda na Stadion, tam slovesne pete litanije z ljudskim petjem in blagoslov.

Ob 18. uri v frančiškanski cerkvi cerkvi koncert Cirilo-Methodovega zbora iz Zagreba.

Ob 18. uri v opernem gledališču »Parafal«.

Ob 19. uri ponovi ljubljanska drama v dramskem gledališču drama »V času obiskanja«.

Ob 20. uri koncert Pevske zveze, na katerem nastopi okrog 3000 pevcev in pevka pred Križansko cerkvijo.

Ob 21. uri v vseh ljubljanskih cerkvah pričetek nočnega čiščenja.

Ob 22. uri pričetek nočnega sprevoda mož in fantov z gorečimi bakljami v rokah. Sprevod gre skozi ljubljanske ulice na Stadion.

Ob 24. uri na Stadionu polnočnica za može in fante ter skupno sv. obhajilo. Istočasno bodo slovesne polnočnice po vseh ljubljanskih cerkvah s skupnim svetim obhajilom ženstva.

Dne 30. junija (nedelja): Ob 2. uri zjutraj na Kongresnem trgu drama »Slehernik«.

Ob 9. uri na Stadionu slovesna pontifikalna maša, ki jo daruje papežev legat kardinal Avgust Hlond.

Po maši II. manifestacijsko zborovanje.

Ob 15. uri glavni kongresni sprevod z Najsvetejšim po ljubljanskih ulicah na Stadion. Nato na Stadionu zaključek kongresa.

Zvečer ob pol 22. uri na Kongresnem trgu drama »V času obiskanja«, v »Unionu« oratorij »Mesija«.

V noči od 30. junija na 1. julij slovesni povratek čudodelne slike Marije Pomagaj z Brezje.

Dne 1. julija (ponedeljek): Zahvalno romanje na Brezje, izleti po Gorenjskem in na morje.

Našim cenjenim naročnikom, somišljenikom in tovarišem z dežele sporočamo, da bo za časa kongresa uredništvo »Preloma« odprto vsak dan med 11. in 13. uro ter bo ob tem času vedno na razpolago eden naših tovarišev za razne informacije in pojasnila. — Uredništvo »Preloma«, Ljubljana, Kolodvorska ulica 8.

Nova vlada

Po ostavki celokupne vlade g. Bogoljuba Jevtiča je bila v ponedeljek 24. t. m. imenovana nova kraljevska vlada

Nova vlada, ki jo je sestavil dr. Milan Stojadinović, je že v ponedeljek položila prisego.

Nova kraljevska vlada je takole sestavljena:

predsednik ministrskega sveta in zunanji minister **dr. Milan Stojadinović**, senator in bivši minister;

notranji minister **dr. Anton Korošec**, bivši predsednik vlade;

minister za vojsko in mornarico armijski general **Peter Živkovič**, minister za vojsko in mornarico na razpoloženju;

minister za promet **dr. Mehmed Spaho**, bivši minister;

minister za socialno politiko in narodno zdravje **Nikola Preka**, bivši minister in poslanec;

kmetijski minister **dr. Svetozar Stanković**, bivši minister in poslanec; pravosodni minister **dr. Ljudevit Auer**, minister na razpoloženju;

gradbeni minister **ing. Miloš Bobić**, bivši belgrajski župan;

minister za trgovino in industrijo **dr. Milan Vrbanič**, minister na razpoloženju;

finančni minister **dr. Dušan Letica**, pomočnik finančnega ministra;

prosvetni minister **Dobrivoje Stošević**, poslanec;

minister za gozdove in rudnike **Ignjat Stefanović**, poslanec;

minister za telesno vzgojo naroda **Mirko Komnenović**, poslanec; ministra brez portfelja **dr. Šefkija Behmen**, bivši minister in **Djuro Jančević**, bivši poslanec.

Gospodarstvo po načrtu

(Nadaljevanje.)

II.

Povedali smo že, da mora gospodarstvo po načrtu voditi država in njena oblast. Tu pa nastane prva težkoča.

Ako hoče katerakoli država postaviti in izvesti državni gospodarski načrt, je potrebno, da državni aparat, odgovorni vrhovi administracije, zakonodajno telo, da torej vse tisto, kar razumemo pod državno oblastjo, stoji svobodno in popolnoma izven kakršnegakoli vpliva od katerekoli strani. Pri sestavi in izvedbi gospodarskega načrta se sme misliti samo na koristi in interese vsega ljudstva, ne sme se odstopiti niti za las na levo ali na desno pod kakršnekoli pritiskom.

Oblast vsake države, ki hoče izvesti gospodarski načrt in voditi v svojih mejah načrtno gospodarstvo, mora biti popolnoma neodvisna od ulice, kapitala, od simpatij ali antipatij. Nikdar se ne sme ozirati po demagoških, podpihovalnih in neresnih sredstvih. V trenutku, ko bi krenil gospodarski načrt samo malo v stran iz kakega negospodarskega razloga, bi bil diskvalificiran in onemogočen, gospodarstvo pa bi se povrnilo v še hujši, še strašnejši nered.

Take države, ki se kot liberalno-demokratske udajajo vplivom ulice, hujškanja, kupovanja duš, napihjenim z lažjo o nedotakljivi narodni »suverenosti«, ki pa počiva v resnici na nizkotnem varanju ljudstva, take države ne morejo sestaviti in izvesti gospodarskega načrta. Kajti liberalna demokracija je tvorba liberalnega kapitalizma in je z njim zvezana v živiljenju in v smrti. Že kmalu po francoski revoluciji je bilo ljudstvo ogoljufano za v krvi priborjeno svobodo po porajajoči se strahovladi kapitala, podpiranega od liberalne laži-demokracije. Ta prevara se nadaljuje še danes, pomaga ji lokavi sistem politične računice, po kateri prihajajo do važnih vodilnih in odgovornih družabnih mest tisti, ki so bolj plačevali svoje agitatorje. Ta sistem je ves in ob vsakem času odvisen od kapitala, od trendolnih struj in kapric, od tistih nezadovoljnejšev, kateri pri državnih jaslih nimajo ravno prvih, temveč manjvrednih mest.

Državna oblast katerekoli države, ki postavlja vso svojo moč na kako partijo

ali stranko in ki je vezana na to, da se svojim strankinim pristašem pri vsaki priliki revanžira, ker bi je sicer nadalje ne podpirali in ponovno izbrali — v resnici ne more izvesti načrtnega gospodarstva. Katerakoli vlada, v kateri bi sedeli ljudje zato, ker predstavljajo eno ali drugo skupino volilcev, eno ali drugo pokrajino, zraven pa bi bili nepismeni analfabeti, strokovno nesposobni za svoj resor, taka vlada nikakor ne more izdelati, še manj pa oživotvoriti kak gospodarski načrt s tisto ostrino, brez katere bi bil tak načrt prazen kos papirja, pa naj se revica še tako trudi. Take vlade čistih politikov-nestrokovnjakov je prinašala strmečemu človeštvu liberalna demokracija v izobilju. To je bila torej tista nedotakljiva »narodna suverenost«, katere moč pa je ležala samo v strankarskih fondih in nenasitnih žrelih njenih agitatorjev.

Načrtno gospodarstvo more voditi samo državna oblast, za katero stoji ves narod. Samo v taki državi, kjer stojijo za močno oblastjo vsi ljudski sloji, v kateri vsi narodni stanovni delovno in tvornico sodelujejo prežeti s skupnim delovnim programom, samo v taki državi je mogoče voditi gospodarstvo po načrtu.

Samo taka državna oblast, ki se ne boji za mandate ali kaj podobnega, ki je osvojenjena vsake potrebe zvijanja pred kakimi kompromisi in sporazumi, da se obdrži na površju — samo taka oblast je zmožna najti gospodarstvu pot za izhod iz krize in ga po tej poti voditi. Ako je katerakoli država zgrajena mesto na čisto političnem tudi na stanovskem principu, po katerem prihajajo na vodilna mesta ljudje po svoji sposobnosti, ne pa po kakršnikoli politični računici ali s pomočjo svojih omamljenih volilcev — ji ni treba računati z vplivi z ene ali druge strani. Prosta vseh strankarsko-političnih ozirov bo tedaj lahko vodila v svoji zemlji načrtno gospodarstvo, ker jo bo vodila samo skrb za splošno blaginjo vsega naroda, vseh stanov. Pri tem ne bo potrebovala ne demagoštva, ne hujškanja, ne agitacije. Ne bo ji treba krpati površino tu ali tam zaradi izzivanja tega ali onega razpoloženja pri množicah volilcev. Pod njeno močno avtoriteto, pod njenim ugledom

in slabo prikrita sebičnost. V resnici pa niso nič drugega kot politični krivoverci, ki včasih zavedno, včasih pa nezavedno širijo svoj krivi nauk. Taki sektanti se najdejo povsod, v vseh političnih strankah in skupinah. Včeraj so še hvalili položaj v državi, zato ker je bilo krmilo vlade v njihovih rokah, danes pa — le noč je vmes — ga slikajo v črnih barvah in pretresljivih besedah. Včeraj je bila država železno betonska zgradba, danes je pa že iz blata in slame skupaj zmetana.

Sektanti so kakor garje na zdravem telesu. Pravi državljani pa gleda navzgor, razloči dobro od slabega, hrepeni po boljšem, dela za celoto, odklanja, kar je gnjilega, hvali, kar je zdravega in životvornega. On živi in umrje za skupni dom vsega ljudstva — za veliko in močno, dobro urejeno, vsem pravično državo.

dom bo mogoče doseči ideal socialne pravice in sodelovanja vseh stanov, ki je predpogoj boljše bodočnosti. Vsi ukrepi in pol-ukrepi, vsi sramežljivi poskusi raznih navidezno liberalno-demokratskih režimov, da bi v mejah liberalno-kapitalističnega sistema z naročenimi zvonovi priklicali v gospodarstvo neka navidezno načrtna stremeljenja, zaslužijo pozornost samo v toliko, v kolikor so s svojo brezglavo zamašanostjo in brezplodnostjo nova blamaža, nov neuspeh umirajočega sistema.

Načrtno gospodarstvo izključuje vsak liberalni kapitalizem. Liberalni kapitalizem pa je ozadje liberalne demokracije.

Zato je načrtno gospodarstvo v liberalno-demokratskih državah, ali v državah, ki bi to hotele biti — popoln absurd in nemogoča stvar. Če pa katera od teh držav kljub temu poskuša operirati z nekakimi načrtnimi ukrepi v gospodarstvu, tedaj je jasno, da je to laž, menda zadnja laž, s katero se hoče preživeti sistem obdržati na oblasti za vsako ceno.

Naša kri v tujini

Ugledni veliki slovenski tednik »Novi list« v Buenos Aires-u (Južna Amerika) prinaša sledeči značilni članek o naših slovenskih izseljencih).

Po cenitvah, objavljenih v domovinskih listih, živi raztresenih po vsem svetu 334.000 slovenskih izseljencev. Največ jih je v Združenih državah Severne Amerike, namreč okrog četrtilijuna.

334.000 naših rojakov je usoda raztepla po svetu! To je vsekakor ogromno število, če pomislimo, da je Slovencev na domačih tleh približno 1.600.000, od katerih jih živi pod Italijo preko 300.000. Preprosto primerjanje teh števil nam pove, da je približno od vsakih 6 Slovencev moral eden v svet!!

Izseljenstvo je velika rana v našem narodnem telesu. Velika in huda rana, ki skeli tem bolj, ker se izseljujejo po večini najboljše narodove sile:

.... možje,

kot da se niso rodili iz matere,

kot da goram se iz bokov izvili so...

kakor jih je slikal naš veliki pesnik. Možje v najboljših letih, ki jih je narod vzredil in vzgojih v ustvarjajoče sile, a jih prepušča tujini, da jih izmozgava ter se »diči z deli njihovih rok«.

Tem hujša je ta nesreča našega naroda v današnjih dneih, ko se njegovi sinovi, ki so pred leti odšli v svet čvrsti in zdravi, polni volje in zlatih nad, vračajo strti in betežni, bosji in goli iz tujine, ki jih je pahnila od sebe, ko so jo začeli zvijati krči gospodarske krize.

Naša javnost se je doslej vse premalo zavedala važnosti in resnosti izseljenskega problema za naš narod. Domovinski tisk doslej skoro ni posvečal nobene pozornosti oni šestini slovenskega naroda, ki je šla v svet, kakor da se je narod temu svojemu mesu in tej svoji krvi popolnoma odpovedal. Iz lastne izkušnje bi lahko marsikaj napisali o naravnost neverjetno kratkovidnem nezanimanju v tem pogledu.

Če so izseljenci vključ vsemu vzdržali vsaj rahle vezi z domovino in če se narodu, iz katerega izhajajo, niso popolnoma odtujili, gre v prvi vrsti zaslugi izseljenskem tisku, ki se je boril, kakor je mogel in znal, da je izseljencem ohranil jezik ter budil v njih narodno zavest. Tisk mnogo vpliva na starejše izseljence, ki so svoj jezik prinesli od doma, ne pa tako na otroke teh izseljencev. Povsod opažamo, da se nam izseljenski naraščaj odtuja, ker nimamo šol, ki bi edine mogle prepričati sicer neizogibni proces asimilacije. Če je domovini kaj na tem ležeče, da naš izseljeni narod ne izumre, bi morala tu nujno poseči vmes.

Vprašanje šol za izseljenski naraščaj je gotovo naše najbolj pereče vprašanje. Če se to vprašanje ne reši, je naš narod v tujini neizogibno zapisan smrti. Neprecenljiva bi bila zguba za naš slovenski rod, če bi se skrčil za eno šestino!

Za 1. julija je Družba sv. Rafaela sklicala v Ljubljano prvi vseslovenski izseljenski kongres. Upajmo, da bo ta kongres ustvaril v naši domovinski javnosti zanimanje za izseljensko vprašanje ter dal pobudo, da se utrdi rahljajoče se vezi med onimi, ki so doma, in med nami, ki smo šli po svetu.

Moška oblačila po meri in izgotovljena, v veliki meri — najcenejše pri Jos. Rojina, Ljubljana.

IZ BEOGRAJSKIH LISTOV.

Iz računstva: »Ako si kupil oral zemlje za dva — ali tri tisoč dinarjev, za koliko si ga mogel čez par mesecev prodati državi?«

»Če si bil spreten, tudi za stotisoč dinarjev!«

»V kakšnem razmerju sta števili 1.700.00 : 1.100.000?«

»Razmerje 303 : 65!«

NOV JUGOSLOVANSKI REKORD.

(Iz beograjske »Politike«.)

Bivši minister Janković bivšemu predsedniku vlade: »Rusi so dovršili svojo petletko v štirih letih, mi pa našo sedemletko v šestih mesecih.«

POSTEVANKA

Poslanec Kljun v knjigarni: »Gospodična, dajte mi računico!«

Prodajalka: »Za kateri razred?«

Kljun: »Tako, kjer je notri poštevan-ka.«

Prodajalka: »Torej za prvi razred. Ali je to za Vašega sinčka?«

Kljun: »Moj sin hodi že v realko in rabi logaritme. Poštevan-ka bo pa zame.«

PLAŠČ PO VETRU.

»Ustavi se no, Pieck! Kam pa dirjaš? In kaj ti bo plašč v taki vročini?«

»Mudi se mi ven na kakšen vetroven prostor. Plašč pa rabim, da ga bom obracal po vetru.«

PREVIDNOST.

Behacelj: Brtoncelj, zakaj pa tako hitiš piti vino?

Brtoncelj: Veš, Behacelj, moram hite- ti, dokler ga je še kaj v deželi, kjer se bosta posihmal cedila samo še med in mleko!«

KAŽIPOT.

Motto:

Kam drži na desno cesta, kam drži na levo pot?...

»Kam pa kam, Kolbezen?«

»V kavarno!«

»Potem pa ne greš prav. Saj ti hodiš v »Zvezdo«. Moraš zaviti na levo!«

»Danes grem v Union«, ljubi Pravhar.

»Me že pet let ni bilo tam.«

»Hm, tudi jaz sem se namenil tja. V »Emoni« je prevročje. Pa tudi naveličal sem se že gledati iste obraze pet let.«

Po poti ju sreča Prašnikar: »Ali gre- sta v »Union«? Ne bo nič. Tudi jaz sem hotel noter, pa je nabito polno. Ne puste nikogar več noter. Pravijo, da bodo začeli deliti numerirane vstopnice. Taka gneča je.«

K skupini pristopi dr. Veter: »Kaj imate tako kisle obraze? Saj ni tako hudo. Vidi se, da niste dobro informirani. Jaz sem pravo zavohal že pozimi. Ker pa ste mi prijatelji, tudi vam čisto zaupno povem: za naš namen je pravi kraj pri Pepetu Lončarju v Kolodvorski ulici. Tam se je treba sedaj pokazati, tam so »ta pravi«. — Povrhu ima pa tudi dobro kapljico.«

ČASI SE SPREMENJAJO.

»Ali si slišal, da so poklicali dr. Ma- čka v Beograd, kjer se je razgovarjal z najodličnejšimi osebnostmi.«

»Slišal, slišal. In se čudim. Saj so ga pred volitvami na ogromnih, drago plačanih plakatih slikali kot črnega hudega zmaja, ki je imel na trebuhu napisano »Janka pusta«...

Popravek.

V šte. 26. »Preloma« nam je tiskarski škrat neusmiljeno zmešal »Leksikon« na 3. strani. Tako bi se moralo pravilno glasiti prvo vprašanje in odgovor sledeče: S čim je kapital ogoljufal francoske revolucije? — Z liberalno demokracijo! V tretjem vprašanju v četrti vrsti je pravilno staviti besedo »par- lare« in ne, kakor si je škrat izmislil »parla- mentare«. Gre pač tudi škrtu in ne samo »kratkoročnim« poslancom vse preveč parla- ment po glavi.

DVA DRŽAVLJANA.

Nadaljevanje s prve strani.

državni zgradbi. To pa delajo, ker so zaslepljeni, ker poslušajo le svoje strasti. Ta njihova bolezen bi se dala označiti s plesom sv. Vida na političnem poprišču. Ako pa gremo bistvu do dna, bomo spodaj vedno našli neko usedlino, ki jo sme- lo lahko krstimo za čisto navadno sebič- nost, za pohlep po dobrinah, katere jim zagotavlja gospodstvo na političnem polju. Skupne usode vsega ljudstva jim je malo ali nič mar, v ospredju vidijo povsod le sebe ali svojo skupino. Višek vsega njihovega žalostnega klativiteštva pa je v tem, da iskreno smatrajo sebe za »sol države«, za »steber države«, za »poroke državnega obstoja«, za »gonilno silo« dr- žavljanskega življenja, za »srce državnega telesa« in tako dalje in temu podobno. Toda vse to je zgolj boleštna domišljija

Mladina zahteva ideološkega opravičila za svoje hotenje!

V uvodniku »Prager Tagblatta« z dne 16. t. m. se vprašuje pisec, zakaj se mladina ne navdušuje za demokratične ideje. Pa odgovarja takole:

»Sedanjí prívrženci demokracije jo zastopajo na zelo medel in hrom način, ker je njihova dejanska vera samozadovoljni fatalizem. Demokraciji manjkajo dejanske revolucije — radikalni prelomi s preteklostjo. Ona vleče v neskončno miselnost, ki je živela nekoč. Pomilovalno se smehlja diktaturi, češ, napredek človeštva je vezan na proces po naravnih zakonih, pa bo že »sama po sebi« prišla demokracija. Pozablja pa pri tem, da se zgodovina človeštva ne upravlja po naravnih zakonih, temveč po človeških dejanjih. Nič ne pride »samo po sebi«! Mladina zahteva ideološkega opravičila za svoje hotenje!«

Te besede praškega dnevnika podpišemo mirne duše tudi mi. Predvsem namreč mladina vidi, da je demokracija njenim zastopnikom navadno samo sredstvo za doseg čisto sebičnih namenov, ni pa njihov cilj čista demokracija.

Poleg tega pa vidi mladina, da čiste demokracije sploh biti ne more, dokler obstaja gospodarska in duševna odvisnost človeka in da ji sedanja demokracija kot ustanova-parlament, ne daje garancij za rešitev socialnih vprašanj današnje dobe, nasprotno ona vidi, da je sodobni parlamentarizem mogoče najvažnejši od vseh elementov, ki preprečujejo idejo vsakoršnje svobode in s tem tudi demokracije. Tudi če ne bi bilo prav nobene gospodarske in duševne odvisnosti, pa če bi hočete celo nobenih organov javne varnosti, bi nam vendar dal parlamentarizem v več letih vsega en sam dan demokracije, to je dan volitev, mi pa njemu večletno neomejeno samovlado.

Št. 10 »Preloma« z dne 7. III. t. l. smo pod naslovom »Beseda frontnega bojevnika« že govorili o gospodarski odvisnosti pri izražanju svobodne ljudske volje. Danes bomo govorili še o duševni odvisnosti, ki ne igra nič manjše vloge pri izražanju te volje in ki je večinoma zopet le posledica gospodarske odvisnosti, čeprav se čisto tega niti ne zavedamo.

Že v omenjenem članku smo govorili ne samo o samoodloči narodov, temveč tudi o samoodloči človeka posameznika. Sposobnost samoodloče po lastnem razumu, izkušnji in prevdanku pa je še človekova duševna svoboda. V kolikor človek po svojem razumu najde v sebi razloge, da se odloči, v toliko je njegova volja svobodna. Um in prosta volja, smo se učili, nas ločita od živali. Torej misliti z lastno glavo in po tem delati. Ali pa delajo vsi, ki se ponajšajo z imenom človek, res tako?

Koliko jih je, ki morajo še koga vprašati ali pa prej kje kaj prebrati, predno se odločijo. Čeprav bi po svoji pameti brez tega vedeli, kaj jim je storiti, bodo potem, ko so vprašali ali prebrali, napravili ravno nasprotno od tistega, pa celo niti ne bodo radovedni, zakaj so morali postopati zoper svojo pamet. Da, so celo ljudje, ki so prepričani, da delajo po lastni glavi, kadar mislijo z glavo drugih.

Druga vrsta so zopet ljudje, pri katerih je razuma prav malo, volje je pa še preveč. Vendar to potem tudi ni svobodna volja, ker ji ne upravlja razum, temveč nagoni ali hedonska čustva (žej, glad, žep). Ti so sprejemljivi za vsako demagogijo, če je še tako strupena, samo da predstavlja kako nagonsko ugodje na tem ali onem svetu. Te lahko nasititi ali z nacionalističnim fraziranjem, ali z metafizičnimi formulami ali pa z jedjo, pijačo in denarjem.

Pri tem seveda igra svojo vlogo tudi izobrazba, čeprav ni vedno odločilna. Koliko je izobraženec, ki so po končanih študijah zaprti svoje možgane in prisegajo na svoj »lajbžurnal«, drugega pa sploh ne berejo. Poslušajo samo eno plat, o drugi pa nočejo niti slišati.

Če je stvar čisto taka že pri izobražencih, kako pa naj zahtevamo, da bo priprost človek pravilno presodil, kdo izmed izobraženec, ki so mu na izbiro, ga bo najboljše zastopal? Ali ne stavljamo s tem pretirano zahteve, da mora biti tisti, ki presoja, vsaj na enaki stopnji izobrazbe kot vsi tisti, ki jih naj on presoja?

Skratka, ljudje ne mislijo samostojno, temveč drve za voditelje. Voditelji vodijo, če pa se tudi sami dajo voditi, potem zopet niso oni voditelji, temveč tisti, ki jih vodijo. To pa niso nikdar množice, ampak vedno zopet posamezniki, ki so baš dejanski voditelji, čeprav po načelih demokracije v njej sploh ne bi smelo biti mesta za voditelje, pač pa za

vođe množice. Tako uvaja vprav demokracija malikovanje osebnosti, ki so često le zlatousti demagogi in katerim so demokratične ideje španske vasi, ker iščejo le sami sebe.

Če se vprašamo, odkod vse to, potem moramo najprej vedeti, kje so tisti činitelji, ki bi človeku morali dati duševno svobodo. To so vzgoja, šola, cerkev, književnost, časopisje, radio, kino itd.

In v čegavih rokah je vse to, če ne neposredno, pa vsaj posredno? Rekli smo že v prejšnjem članku, da so brezobzirno pridobljeni kapitali dobili vpliv na vse panoge javnega življenja in da so stvarno odrinili delovne sloye od soodločevanja v vseh življenjskih vprašanjih, torej tudi v vseh gornjih. Tako pridemo do zaključka, da je v liberalni demokraciji gospodarski liberalizem pogoltnil duševnega. Gospodarska odvisnost je imela za posledico tudi duševno odvisnost.

Pri tem stanju stvari ne pomagajo niti tajne volitve, kajti tudi te bi bile le tajne, ne pa tudi svobodne. Pri duševni odvisnosti volilcev volitve ne morejo biti izraz svobodne ljudske volje, temveč le volje posameznikov, kar je proti vsem načelom demokracije. Tu je edini lek duhovni prepodob širokih narodnih plasti v dosegu socialne pravičnosti in spoštovanja etičnih in človeških načel.

Za tak prepodob pa treba predvsem imeti v rokah zgoraj omenjene činitelje, ki so danes še v rokah gospodarskega liberalizma,

Zakon glavosekov

Nič ne pomaga: moramo poseči nazaj pred 5. maj in se ozreti na zadnje volitve in na objavljene volilne rezultate. Ne bomo pisali o vseh neštevilnih zlorabah, ki so se vršile v predvolilni in volilni borbi, ne bomo naštevali metod agitacije in pritiska, naj jih je naročil ali plačal kdorkoli — vse to je ljudstvu dobro znano. — Tudi ne bomo govorili o tistem, kar so našli v volilnih aktih; tudi to je že za nami. Povedati pa moramo nekaj o rezultatih volitev, ki so se vršile v duhu in po predpisih »zakona glavosekov«, ker ta zakon je po svojih odredbah (o čemur smo že dovolj pisali) **ne samo nazadnjaški, temveč tudi skrajno krivičen in nemoralen**.

Rezultati volitev so vse to potrdili in dokazali, da je treba »zakonu glavosekov« čimprej odsekati lastno glavo. To ni samo v interesu opozicije, to je tudi v interesu onih, ki trdijo, da so imeli tudi dejansko večino, kajti tudi oni ne bodo imeli vedno takih pogojev. Naj se nihče ne vara: **ta glavosečni zakon seka glave tudi tistim, ki se ga poslužujejo**.

Lista g. Jevtića je — kakor pravi uradna objava — dobila 1.746.982 glasov, zato 303 poslanske mandate. To pomeni, da je na tej listi bilo potrebno 5765 glasov za vsak posamezen mandat. — Lista g. Mačka je dobila 1.076.345 glasov, pa samo 67 mandatov. Za vsak njen mandat je torej morala zbrati 16.064 glasov — to je skoraj trikrat več, kot lista g. Jevtića. Četudi bi morali biti vsi državljani pred zakonom enaki, jih deli zakon glavosekov na dve valuti...

Še strašnejša je slika, ako pogledamo, s koliko glasovi je ena ali druga lista plačala mandat v posameznih volilnih okrožjih. Tu vidimo vso krivico, vso pravno in moralno nemožnost zakona, ki se naslanja na dvojno dodeljevanje mandatov številčno najmočnejši listi (najprej tri petine brez ozira na število glasov, nato pa še udeležba pri delitvi ostalih treh petin). Tako je moglo priti do tega, da je lista g. Jevtića rabila za en mandat trikrat manjše število glasov kakor lista opozicije. Najdražja cena mandata je bila za opozicijo v Drinski banovini, kjer je morala plačati posamezni mandat z 41.535 glasovi, lista g. Jevtića pa samo z 7.212, to je skoraj šestkrat manj glasovi. Vrhu tega pa je še opoziciji propadlo v vseh volilnih okrožjih 94.775 glasov!

Torej dočim je najjačja državna lista plačala samo eno tretjino za mandat in je bila pri delitvi istih glasov udeležena dvakrat — je drugi številčno močni listi poleg dražje plačanega mandata in slabše udeležbe pri razdelitvi ostanka propadlo še okrog 100.000 glasov! Tako se je zgodilo, da je n. pr. v srezu Donja Stubica zmagal kandidat liste g. Jevtića, čeprav je dobil samo 132 glasov, ni pa zmagal njegov protikandidat na opozicijski listi, **dasi je dobil 10.022 glasov!**

ki je, kakor že omenjeno, pogoltnil duševnega. Potem pa je treba časa, mogo časa, da se tak prepodob izvrši.

Po hudi bolezni je zdravljenje dolgo...

Paralelno z duhovnim zdravljenjem bo šlo po natančnem načrtu tudi gospodarsko, tako, da bo časovno šle po ozdravljenju slednjega napočil čas duhovnega zdravja. Torej šle po novem gospodarskem redu nov družabni red čiste nepotvorjene demokracije. Če torej hočemo dati mladini ideološkega opravičila za njeno pravo demokratično hotenje, potem moramo povedati mladini, da so v naših temeljnih načelih in smernicah v končnem rezultatu zapopadene sledeče ideje:

Duhovni prepodob širokih narodnih plasti.

Odprava gospodarske in duševne odvisnosti.

Reforma parlamentarizma, kakor n. pr. vsak voli tistega, katerega po svoji lastni izobrazbi lahko pravilno oceni, izvoljeni pa je odgovoren pred zakonom svojim volilcem, ki ga lahko odpokličejo, ako po svojih strokovnih in stanovskih sposobnostih ni kos svoji nalogi. Zastarela imuneteta se odpravi. Delokrog popolnoma neodvisnih ustavnih in upravnih sodišč se razširi tako, da predstavlja popolno zaščito manjšine v državnem zastopstvu pred ustavo in zakonom, itd.

Šele duhovno preerojeni in gospodarsko osvobodeni volilci ter njih zastopniki v reformiranem državnem zastopstvu bodo dovoljno ideološko opravičilo mladini za njeno demokratično hotenje. Ker pa je treba za idejo človeških dejanj, zato mladina v »Zbor«, ki edini zastopa te ideje. T.

Volilni odmevi

Pri prvem zasedanju Narodne skupščine se je razvil zanimiv razgovor o nasiljih opozicije nad pristaši bivše vlade in malodane celo nad predstavniki oblasti in nad orožniki. Teško je dokazovati nasprotno, ker nismo v istem položaju, kakor tudi v volilni borbi nismo bili enakopravni. — Njim je dovoljeno govoriti vse, mi pa jim ne moremo javno dati odgovora, čeravno so njih trditve brez podlage. In že sama ta neenakost v možnosti javnega razpravljanja je bila zadosten razlog, da so se tako zgovorne a nedokazane trditve izprevrgele v nepravilnosti.

Vse to ne vstvarja miru, temveč seje nemir. Pri tem ne pomagajo grožnje, ne lepe besede o svobodi tiska in o neki novi »demokraciji«, ko pa v dejanjih ne vidimo ničesar podobnega.

Med pritožbami, predloženimi Narodni skupščini, jih je bilo največ s strani pristašev večinske državne stranke. Nekateri izvoljeni večinski poslanci so se pritožili celo proti lastnim tovarišem iz liste! Verifikacijski odbor pa je vse pritožbe odbil — ker niso dokazane. Ta enostavna rešitev tega odbora je uprav »salomonska« in zelo čudna.

V omenjenih pritožbah so navedeni razni prestopki, tako n. pr. o tistem izvoljenem poslancu iz Dunavske banovine, o katerem so predložili (priča časopisje) potrdila občinskih sodišč, da je kupoval glasove. Pa niti to ni bil zadosten dokaz...

Mi ne vemo, kakšne pravne pojme ima ta odbor o dokazih. Mislimo pa, da je bil dolžan, da pokrene postopek za doseg dokazov po navedenih trditvah in pričah, da preišče zadeve, kot delajo to redna sodišča. Šele na podlagi dobljenega materiala bi moral napraviti sklep in se odločiti za krivdo ali nekrivdo. Mesto tega pa so bile pritožbe zavrnjene v celoti — ker ni bilo dokazov! Dokazovanje pa ni politična računsko naloga — temveč obstaja v nepristranski preiskavi iznešenih podatkov. Tega niso storili, zato tudi obrazložitev ne drži.

Neki narodni poslanec se je v verifikacijski debati v Narodni skupščini razkoračil in se izbrbljal o svobodi tiska, o gospodarski demokraciji in mnogih lepih stvareh, s katerimi je hotel napolniti ušesa onim, ki skozi okna poslušajo, kaj vse se bo naredilo za ljudstvo.

Ta mož pri tej priliki ni pozabil omeniti, da je prešteval po volilnih zapisnikih državne uradnike, ki niso glasovali za večinsko listo — ki pa je po naše ravno toliko državna, kot ostale tri — nakar je pričel celo groziti.

Pravica glasovanja ni nikomur omejena s kakim zakonskim predpisom, pa niti državnim uradnikom. Vsakomur je prosto, glasovati po vesti in prepričanju. Niti uradniški, niti drugi zakoni ne predvidevajo, da bi se moglo koga kaznovati, ako bi glasoval za katerokoli s strani državnega najvišjega sodišča odobreno listo. Pa vendar je smel nekdo v zakonodajni skupščini, kjer bi morala vladati največja zakonitost, javno izreči, da je treba pregnati uradnike, ki niso glasovali tako, kot je gospod poslanec želel. Ni bilo dovolj, da so morali ob volitvah razni šefi uradov pritisniti na uradništvo, mu dajati v podpis izjave in voditi kontrolo — sedaj pa še to!

Vse to smo zabeležili iz dolžnosti, ker je zelo značilno za čas, v katerem živimo in za naše politično pravicoljubje.

Oblast, ki se boji sence, ni močna. Oblast pa se ne sme bati sence in mora biti močna. Ali misli tisti poslanec, da so uradniki, ki so glasovali za njegovo listo, to storili iz prepričanja? Ali je komu treba še lažnjivega prikazovanja in obračanja dejstev? Ali ni to najnevarnejše — moj Bog, saj vsi vemo, kako je bilo!

Uradniki so državni, niso pa nobena glasovalna vojska za nikogar. Ceniti jih je treba po njih delu v službi, ne pa na volišču. Ta poslanec pa jih ne ceni po tem, kar delajo za državo in ljudstvo, po njihovi vestnosti, temveč po tem, kako so volili petega maja. Tako postopanje je vredno obsodbe, ker ruši temelje pravne države. Takega gospoda bi bilo treba poklicati na odgovornost.

Kako gledamo na vse to? Prav gotovo ne z veseljem in navdušenjem. A nas vseeno ne plašijo grožnje, tudi ne damo nič na besede, da so nam gledali skozi prste, ko smo neprijavljeni delali kot skupina »Zbor«. Mi pač vemo, da je bilo v resnici drugače, da so nas ovirali, kolikor je bilo mogoče. Bojimo se samo, da bi nas vse skupaj taka nesrečna politika ne zvalila nizdol po nevarnem klanecu, na katerega so nas spravili nesposobni in nepravilni ljudje — in to bi želeli preprečiti!

(Iz »Otdžbine«.)

Ali si poravnal naročnino?

